

Gepubliceerd in BLAZOEN 1 (2015): 18-21.

De achttiende eeuwse Arnhemse heraldisch schilder Willem ten Haegh

Anton C. Zeven, Wassenaar anton.zeven@hetnet.nl

Sleutelwoorden: Willem ten Haegh, Arnhem, wapentekenaar, 18de eeuw, St. Caecilia-Concert, gravenplattegrond, wapenkaart Arnhem

Willem ten Haegh

Van (wapen)schilder en graveur Willem ten Haegh is nog weinig bekend. Ongetwijfeld zullen in de archieven meer gegevens over hem te vinden zijn, dan hieronder vermeld. Zo heeft het Gelders Archief te Arnhem, in welke plaats hij werkzaam was, digitaal weinig gegevens over hem. Op internet vind ik een Willem ten Haegh, die in 1702 op het erf De Stroete te Kotten, ZO van Winterswijk, is geboren. ⁱIs hij de latere heraldisch schilder, die in Arnhem in de achttiende eeuw actief was? Zo ja, dan is de wapenschilder van wapens in de wapenboeken van het muziekgezelschap Caecilia-Concert te Arnhem, van de wapenkaart en van de z.g. Gravenplan (ligging van de grafzerken). Mocht de wapenschilder uit Kotten afkomstig zijn, dan zou hij al op 15-jarige leeftijd voor dit muziekgezelschap schilderen, want er zijn vanaf 1717 van de wapenschilder Willem ten Haegh wapentekeningen bekend. Dit lijkt jong, maar toentertijd gingen sommige 16-jarigen al naar de universiteit. Nader (genealogisch) onderzoek is nodig.

Het St. Caecilia-Concert te Arnhem en haar twee wapenboeken

Op maandag 22 november, St. Caecilia-dag, 1591, werd te Arnhem het St. Caecilia-Concert opgericht. De achtergronden werden in 1874 uitvoerig door Staats Evers en kort door Heije beschreven. Naast het musiceren en luisteren naar muziek begon men een wapenboek, waarin de leden hun wapen konden laten aanbrengen. Nadat het wapenboek vol was werd een tweede wapenboek gemaakt. Deze worden door Staats Evers Het Eerste Boek en Het Tweede Boek genoemd, waarvan. Het Eerste Boek in 1663 begint en 77 wapentekeningen bevat. Het Tweede Boek bevat 53 wapentekeningen. In totaal zijn er dus 130 wapens van leden getekend. In het Eerste Wapenboek vinden we wapentekeningen, die gesigneerd zijn door wapentekenaar Willem ten Haegh. Van hem vinden we dan ook zijn eigen wapen (zie beneden) Op deze twee wapenboeken wil ik ter zijner tijd nog terugkomen. ⁱⁱ

Heraldisch schilder Willem ten Haegh

Vanaf 1717 vinden wij wapens geschilderd door Willem ten Haegh. Hij wordt in 1760 lid van het muziekgezelschap. Hij moet toen al op leeftijd geweest zijn. Werd hij toen pas toegelaten? Mocht hij lid worden, vanwege zijn goede diensten? Misschien dat, aangezien hij mogelijk uit Twente kwam, rooms-katholiek was en dat dit geloof een lidmaatschap in het protestantse Arnhem aanvankelijk in de weg stond.

Afb. 1. Wapen van Wilh. ten Haegh, heraldisch schilder 1760

In het Oud-Archief van Arnhem komt de naam ten Haegh en spellingsvarianten weinig voor.

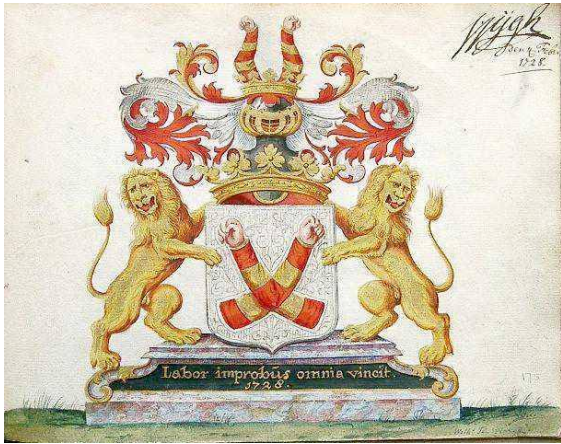
Willem ten Haegh trouwt Everdina Holt. Zij wonen in een huis in de Bakkerstraat te Arnhem, dat zij van Johan Kemink, procureur van Arnhem en zijn vrouw Elisabeth Maria van Rheemst gekocht hebben. Dit geeft het niveau aan van het huis, en dus ook van de bewoners.. Er wordt slechts één kind genoemd: Everdina ten Haegh, die getrouwd is met W.C. Heij. Hun dochter Everdina Heij trouwt met Joan Carel Krauss, Med. Doct., professor aan de Academie te Harderwijk. Willem ten Haegh werd in 1749 als gemeensman van Arnhem herkozen. Een ander familielid – een zuster? – zou kunnen zijn Gesina ten Haegh, die getrouwd is met Jurrien Alberts. Zij erven in 1727 een huis staande tussen het huis van de bovengenoemde procureur Kemink en weduwe Oldenboom. Hierbij werden Willem en Gesina bure*n*.ⁱⁱⁱ Zoals zo vele kunstschilders gaf ook Willem ten Haegh schilderles, onder andere aan Tibout Regters (1710-1768).^{iv}

Tekeningen van Willem Ten Haegh in het oudste Wapenboek van het St. Caecilia Concert

Bij de volgende wapentekeningen staat de naam van Willem ten Haegh als kunstenaar vermeld. Andere, niet-gesigeneerde wapentekeningen kunnen ook van hem zijn. Ik toon de van zijn naam voorziene tekeningen zonder wapenbeschrijving.^v

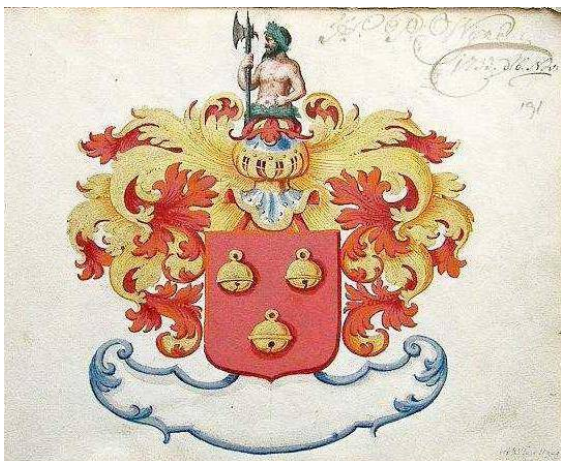
Afb. 2. Siegismond Loth 5de Majj 1727

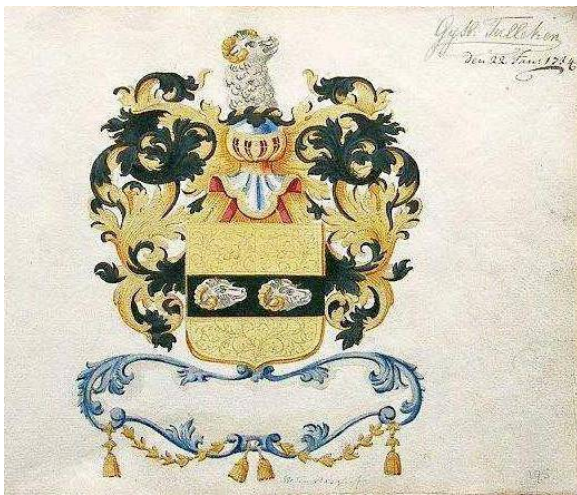
Afb. 3. J. Vijgh den 4 Febr. 1728

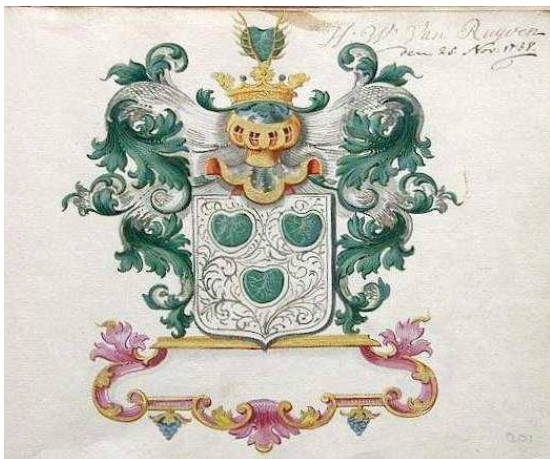
Afb. 4. G.W. Engelberts den 1 Febr, 1732

Afb. 5. H.P. Wijnen d'6 Nov. 1733

Afb. 6. Gijsbert Tulleken den 22. Jan: 1734
Met omgewende ramskoppen

Afb. 7. H. van Ruijven den 25 Nov: 1738

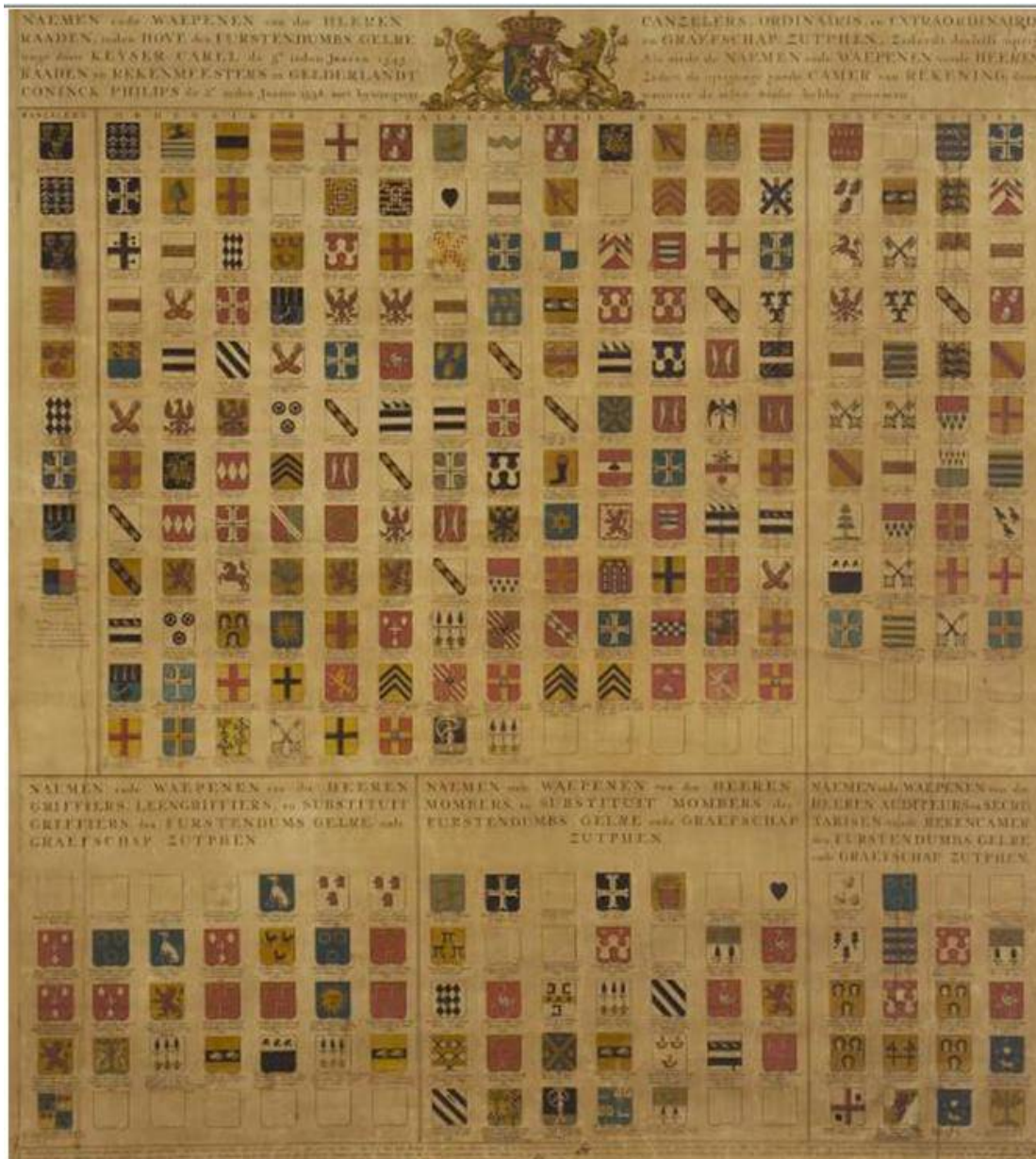
Afb. 8. E. van Eck den 6 Nov 1739

Tot slot het reeds boven afgebeelde wapen van hemzelf: Wilhelm Ten Haegh uit 1760 (afb. 1). Of dit een van ouds Ten Haegh wapen is of dat het door Willem ten Haegh ontworpen is weet ik niet.^{vi}

Wapenkaart door Willem ten Haegh

Naast de wapentekeningen in det Wapenboeken tekende Willem ten Haegh ook een wapenkaart. Deze werd in 1746 met octrooi van het Hof van Gelre uitgegeven met de

'Naemen en waepens van die heeren canzelers, ordinairis en extraordinairis raaden van den Hove des furstendumbs Gelre en Graefschap Zutphen'. Dit waren leden van het Hof en van de Rekenkamer, en de ambtenaren, uit de periode 1543 – 1745. Van deze wapenkaart bevindt zich een exemplaar in het Gelders Archief te Arnhem. Naast het gedeelde wapen van Gelre en Zutphen werden op de kaart 268 ingekleurde schilden, 19 nog in te vullen schilden en eveneens 19 lege schilden getekend. In totaal 306 schilden. Samen vormen zij een wapenkaart, die in de periode 1740-1745 werd getekend.

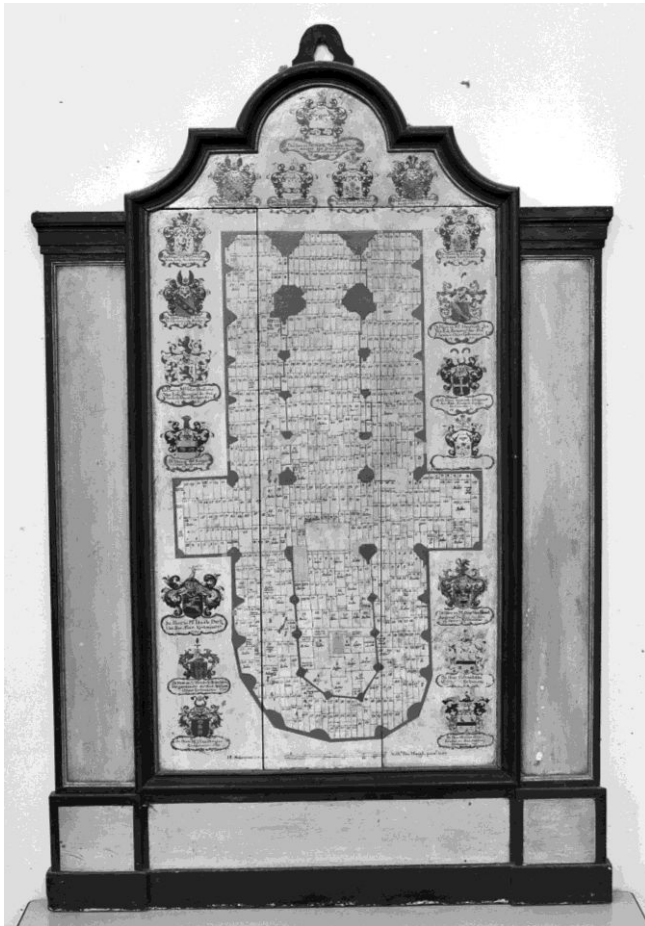

Afb. 9. Wapenkaart getekend door Wilhelmus ten Haegh (1740-1745).
 Ontleend aan Gelders Archief.nl

Gravenplan

Er is van Willem ten Haegh nog een derde werk bekend. Dit is het Gravenplan, dat wil zeggen de plattegrond betreffende de ligging van de graven (zerken) in de Eusebius of Grote Kerk van Arnhem (afb. 10). Naast de ligging van de zerken wordt de plattegrond omlijst door 19 wapens; alle ongekleurd. Deze afbeelding moet nog nader bestudeerd worden. Ten eerste is mij het jaar van ontstaan niet duidelijk Volgens de gegevens op de kaart is deze door Willem

ten Haegh in 1757 samengesteld, waarna de plattegrond door H. Schreven in 1760 werk gedrukt. Maar bij de wapens staan jaartallen tot 1790. Ten tweede is het jammer dat niet alle jaartallen te lezen zijn. Om toch een indruk te krijgen van de periode waarin de genoemde persoon actief was voegde ik jaartallen toe, van jaren waarin de betrokkene genoemd werd en die ik aan internet en aan het Wapenboek van de Ver. Veluwe Geslachten ontleende. Op de zerken vinden wij alleen een nummer en of de zerk een grafkelder dekt. Op de heraldische kant van het Gravenplan wil ik later nog terugkomen. Ik vermeld nu alleen van de wapenvoerders hun namen, hun functies en jarentallen.

Afb. 10. Plattegrond van Gravenplan door Willem ten Haegh, 1757. Gelders Archief Arnhem 20289687 – Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed-RCE.jpg (foto Van Galen, 1994).

Namen van wapenvoerders geordend van boven naar beneden en van links naar rechts

De Heer en Mr Derck Tulleken Burgermeester der Stad Arnhem Opper Kerkmeester 172x?
Genoemd als burgemeester in 1711, 1715, 1720. In 1721 schepen.

De Heer Evert Wilbreninck Rentmr der Stad 1711.

De Heer en Dr Gijsbert Tulleken Kerkmeester 172x? Leefde 1714-1789.

De Heer Johan De Greve Kerkmeester 17xx? Genoemd in 1764.

De Heer Gijsbert Belling Kerkmeester 17xx? Overleden in 1750.

De Heer en Mr Joachim van Eck 17xx Genoemd in 1773. Wapen familie Van Eck met leeuw.

De heer L Lambertus De Greve kerkmeester 1751.

De Heer en mr Iohan Wilbrenninck kerkmr 1759? Leefde 1719-1790.

De Heer en Mr Hendrick Jan Van Eck Burgermr der Stad Arnhem OpperKerkmeester 1753. Wapen familie Van Eck met schuinbalk.

De Heer en Mr Iohan Theodorus van Eck Burgermr der Stad Arnhem OpperKerkmeester 1763. Wapen familie Van Eck met leeuw.

G.G. Baron Bentinck Burgermr de Stad Arnhem Opper kerkmeester 1766. Zijn voornamen zijn Gosen Geurt.

De Heer en Mr Rutger Tulleken Kerkmeester 1765? Genoemd in 1774 en 1883.

Naam niet ingevuld: wapen De Greve.

De Heer en Mr Iacob Derk Van der Sluis Kerkmeester 1785.

De Heer en Mr Peter Van Hamel Burgermr der Stad Arnhem Opper Kerkmeester 1750? Genoemd in 1747-1787.

De Heer en Mr Hendrick Brantsen Burgermeester der Stad Arnhem Opper Kerkmeester 1756? Genoemd 1764.

De Heer Geraerdus van Olden Kerkmeester 17x7? Genoemd in 1781-1789, 1792-1796.

De Heer H.J. Van Hemes[s]en kerkmeester 1790. Hij heet Hendrik Jan van Hemessen.

De Heer Otto Van Olden Rentmr der Stad Arnhem Kerkmeester 17xx? Genoemd in 1780, 1797.

Eindnoten

ⁱ www.buurtschap kotten (bezoekt maart 2015). Op “de Stroete” nabij Winterswijk vinden we: een Willem Derks ten Haegh, tr. 16 april 1690 Enneken Schreurs, gedoopt 24 juli 1653. Hieruit de kinderen: 1. Willem ten Haegh, gedoopt 24 juli 1691, waarschijnlijk jong overleden; 2. Dercxken ten Hagen, gedoopt 4 mei 1695; en 3. Willem ten Haegh, gedoopt 30 april 1702. Hij zou dan de latere Arnhemse wapenschilder kunnen zijn, die dan al op 15 jarige leeftijd wapentekenaar te Arnhem is.

ⁱⁱ Beide Wapenboeken zijn te vinden in het Gelders Archief (het vroegere Gemeente-archief te Arnhem), onder nummers 16 en 17. (Inventarisatiejaar 2010.). Het Gelders Archief verleende in 2002 toestemming om de wapens in beide Wapenboeken te fotograferen. Graag wil ik het Gelders Archief bedanken voor deze toestemming. Alle wapens zijn opgenomen in het door mij samengestelde Wapenboek van de Ver. Veluwe Geslachten (VVG-CD-152, 2012).

Staats Evers, J.W. 1874. Het St. Caecilia-Concert te Arnhem, opgericht in 1591 uit het archief beschreven. Arnhem. 104p. Hoofdstuk 6: Beschrijving der twee in het archief aanwezige Wapenboeken. Heije, J.P. 1874. St. Caecilia-concert te Arnhem. Navorscher 24: 508-516. Zeven, A.C. 1987. Het Wapenboek van het St. Caecilia-Concert te Arnhem. Veluwe Geslachten 6: 96-97.

ⁱⁱⁱ Gelders Archief digitale gegevens zoeken op Personen.

^{iv} Wikipedia Tibout Regters.

^v Deskundigen kunnen waarschijnlijk op stijlkenmerken andere wapens geschilderd door Willem te Haegh aan hem toewijzen. Dit geldt ook voor de andere in Arnhem in die tijd gemaakte wapenboeken.

^{vi} O. Schutte in zijn boek De Wapenboeken der Gelders-Overijsselse studentenverenigingen (Zutphen, 1975) meldt een wapen voor Abraham ten Hage uit Bredevoort. Het wapen is anders.